

Ontvankelijk

(preek voor Kerst 2022)

Lezingen:(te vinden onder de preek)

Henri Nouwen

De stilte van het licht

Uit de Bijbel

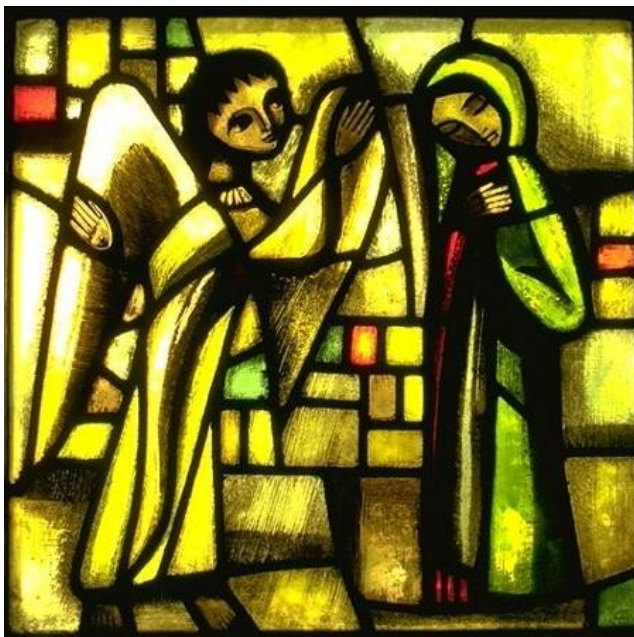
Lucas 1, 26-38

1.

Ave Maria,	Wees gegroet, Maria,
gratia plena,	vol van genade.
Dominus tecum.	De Heer is met U.

Dat zijn de Bijbelse beginwoorden (in het Latijn) van de engel Gabriel aan Maria bij de aankondiging van de geboorte van Jezus. Het zijn beroemde woorden vanwege de muziekstukken die erbij gecomponeerd zijn en omdat het de beginwoorden zijn van het Weesgegroet dat veel gebeden werd, en wordt, in de Rooms Katholieke traditie.

Ik wil vandaag graag mijmeren over de houding van Maria bij de aankondiging van de geboorte van Jezus. Hoe zij is staat was om te zeggen: 'Hier ben ik, laat er met mij gebeuren naar uw woord'. Natuurlijk ben ik me bewust van de scepsis die er soms is over de 'maagdelijke geboorte' van Jezus bij Maria. Dat begrijp ik en natuurlijk hoef je dat niet te geloven als wetenschappelijk feit. Het gaat hier om de taal van verhalen, van poëzie, van geloof en spiritualiteit. Niet van wetenschap. En natuurlijk weet ik dat er een zekere weerzin bestaat tegen het feit dat wanneer het in de Bijbel nu eens gaat over een vrouw, deze vrouw zuiver en onbevlekt is. En dus onbereikbaar voor 'gewone' vrouwen en mensen.

L'Annonciation (Taizé)

2.

Maar als we deze teksten uit de Bijbel lezen als teksten uit de wereld van geloof en poëzie, dan komt het er misschien iets anders uit te zien. Wat gebeurt er als we zoeken naar de betekenis achter de bovenste, uiterlijke laag van de verhalen? Ik doe een poging op een onderdeel.

In het Lucasevangelie komt de engel Gabriël eerst bij de priester Zacharias langs met een aankondiging van een geboorte (Lucas 1, 11-20). Zacharias kan het niet geloven en vraagt 'hoe hij het zeker kan weten, kan begrijpen'. Je zou zeggen dat een priester op leeftijd een leven lang geoefend heeft om Gods woord te ontvangen. Straft de engel Zacharias' ongelooft door deze priester het zwijgen op te leggen? Of is het eerder een genadevol gebaar door Zacharias de stille tijd te gunnen om na te denken over zijn leven, zijn geloof en zijn hoop in de toekomst? Zacharias is op die manier ook 9 maanden lang zwijgend in verwachting. Anders dan Elisabeth en Maria, maar toch.

De engel Gabriël kondigt later de geboorte van Jezus aan bij Maria. En net als bij Zacharias zegt hij 'Wees niet bang' wanneer ook Maria hevig schrikt van deze ontmoeting. Maar Maria vraagt niet om zeker te weten of om te begrijpen. Ze vraagt 'hoe het zal gebeuren'. En de Engel vertelt uitgebreid hoe het zal gebeuren. Het antwoord van Maria getuigt van een bijzondere ontvankelijkheid: 'De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.' Letterlijk staat er: 'Hier ben ik, de slaaf (dienaars) van de Heer, mij geschiede naar uw woord'.

3.

Het is bijzonder dat de jonge vrouw Maria geplaatst wordt naast de oude priester Zacharias. Hij begrijpt het niet, terwijl hij de vakman is. En Maria, jong als ze is, 'verstaat' het kennelijk wel. Man tegenover vrouw. God wordt geboren uit de maagd Maria. Dat gaat niet om biologie, maar om theologie. Er wordt hier geen toekomst gemaakt 'met man en macht'. Maar hier is een jonge vrouw beschikbaar om God geboren te laten worden. Niet uit macht maar uit bezieling, uit heilige Geest. Ze heeft innerlijk de ruimte om God in haar en uit haar geboren te laten worden. Ze is ontvankelijk, ze ontvangt God in de schoot van haar leven.

En uiteindelijk gaat het daar om met Kerst. Het gaat niet slechts om een oud verhaal uit een ver verleden. Dat is mooi, dat tuigen we ieder jaar weer op met de nodige romantiek. Maar nee, het gaat er vooral om hoe dit verhaal betekenis krijgt, een plek krijgt in ons eigen leven. Misschien is de spannende vraag wel of wij ruimte hebben om God geboren te laten worden. God wilde mens worden en werd uit Maria geboren. Is de menswording van God in Jezus eenmalig? Of wil God altijd mens worden, dus ook in ons geboren worden? Hoe zouden wij reageren op een aankondiging van Gabriël dat God in ons geboren wil worden? Zijn wij als Zacharias? Zijn wij als Maria? Of ergens ertussenin?

4.

Ik heb de afgelopen weken wat rondgelopen met deze vraag. Hoe ontvankelijk ben ik zelf? Kan ik ruimte maken om God geboren te laten worden. Durf ik te zeggen 'mij geschiedde naar uw woord'? Ben ik bereid om God handen en voeten te geven in mijn eigen leven? Het gaat er dus niet letterlijk om dat er een baby geboren moet worden. Dat is de symbolische taal van het verhaal. Het gaat erom of er nieuw leven in ons geboren kan worden. En daarmee in onze zo geplaagde wereld!

Ik voel dat mijn taal bijna ontoereikend is om dit te verwoorden. Maar dit weet ik wel: om ontvankelijk te zijn voor God is de stilte onontkoombaar. Dan heb ik het niet over de stilte van de eenzaamheid, maar over stilte zoals in de Nijkleaster-drieslag 'stilte, bezinning en verbinding'. Op één of andere wijze moeten we ons voorbereiden, klaarmaken en innerlijk ruimte maken om te kunnen ontvangen. Dat kan door te bidden, te mediteren, te wandelen, te praten, te zingen. Er is niet één vaste methode die goed is voor iedereen. Maar we moeten wel een eigen weg vinden van ruimte maken, van voorbereiding. Daarom zie ik Zacharias' tijd van stilte niet als een straf maar als een mooie tijd van retraite, van verstilling, van voorbereiding. Hij had die tijd nodig om te ontdekken dat bij God niets onmogelijk is.

He Qi, The annunciation

5.

De woorden van Henri Nouwen uit de tekst die we gelezen hebben vandaag, kunnen ons misschien verder helpen. Hij schrijft dat de stilte ons in eerste instantie afschrikt. In de stilte horen we de stemmen van de duisternis: onze jaloezie en boosheid, onze haat en wraakzucht, onze wellust en hebzucht, onze pijn en verdriet. En de eerste reactie is om

hard weg te lopen en op zoek te gaan naar afleiding: werk, plezier, macht, tv en internet, sport en spel, drank en drugs. Daarom is het vuurwerk ook zo populair en luiden we graag de klokken met Oud&Nieuw om maar zoveel mogelijk lawaai te maken, als afleiding.

Die schrik voor de stilte, dat zal bij Zacharias eerst ook gebeurd zijn. Alles wat hij uit zijn leven nog onder ogen moest komen, moest opruimen, vergeving voor moest vragen én geven, dat moest aan de oppervlakte komen. Daar kreeg hij de tijd voor. Daar was hij zwanger voor, negen maanden lang. Want de zwangerschap staat symbool voor voorbereiding, voor ruimte maken. Voor Zacharias, voor ons!

Zacharias wilde vast ook hard weglopen, maar schrijft Nouwen, als je de discipline opbrengt om op je plaats te blijven en je niet te laten intimideren door die duistere stemmen, dan zullen ze geleidelijk aan kracht inboeten en naar de achtergrond verdwijnen. In het proces van 'zwangerschap' creëer je ruimte voor de zachtere en mildere stemmen van het licht. Die stemmen gaan over vrede, vriendelijkheid, tederheid, goedheid, vreugde, hoop, vergeving en vooral over liefde. Die lijken onbeduidend en onbelangrijk, maar je kunt ze vertrouwen en ze zijn zeer volhardend. Die stemmen vormen het woord van God dat in jou geboren wil worden.

Maria is het grote voorbeeld van openheid en ontvankelijkheid. Zij kon blijkbaar zomaar zeggen: 'Hier ben ik, laat er met mij gebeuren naar uw woord'. Dat kon Zacharias nog niet en wellicht kunnen wij dat ook nog niet. Dat is niet erg, want wij mogen oefenen. Wij mogen in verwachting zijn, ieder op eigen wijze. Maar voor alle duidelijkheid. God wilde niet alleen lang geleden geboren worden uit Maria, maar ook vandaag de dag in ons, en daarmee in deze geschonden wereld. En daar is niemand, geen van ons, ongeschikt voor. Daar is niemand te klein of te min voor. Niemand van ons is onvruchtbaar!

En Maria zei: 'Hier ben ik, laat er met mij gebeuren naar uw woord'.

(ds. Hinne Wagenaar)

Lezingen voor Kerst 2022:

De stilte van het licht

Het kan zijn dat de stilte ons in eerste instantie afschrikt. In de stilte gaan we de stemmen horen van de duisternis: onze jaloezie en boosheid, onze haat en wraakzucht, onze wellust en hebzucht en onze pijn om verliezen, mishandelingen en afwijzingen. Deze stemmen zijn vaak lawaaierig en luidruchtig. Soms zijn ze zelfs oorverdovend. Onze meest spontane reactie is hard weglopen en terugkeren naar iets wat ons afleidt. Maar als we de discipline kunnen opbrengen om op onze plaats te blijven en ons niet te laten intimideren door deze duistere stemmen, zullen ze geleidelijk aan kracht inboeten en op de achtergrond treden. Hierdoor creëren ze ruimte voor de zachtere en mildere stemmen van het licht.

Deze stemmen hebben het over vrede, vriendelijkheid, tederheid, goedheid, vreugde, hoop, vergiffenis en vooral liefde. Ze lijken in eerste instantie wellicht onbeduidend en onbelangrijk en het kan moeilijk zijn hen te vertrouwen. Maar ze zijn zeer volhardend en ze zullen sterker worden als we blijven luisteren. Ze komen van zeer diep en zeer ver. Ze spraken al tegen ons ver voor onze geboorte en ze openbaren ons dat er geen duisternis, maar uitsluitend licht is in de Ene die ons naar de wereld heeft gezonden. Ze maken deel uit van Gods stem, die ons vanuit alle eeuwigheid noemt: 'Mijn veelgeliefde kind, mijn vreugde.'

(365 meditaties van Henri Nouwen, 337)

Lucas 1: 26-38, de Aankondiging van de geboorte van Jezus

In de zesde maand zond God de engel Gabriël naar de stad Nazaret in Galilea, naar een meisje dat was uitgehuwelijkt aan een man die Jozef heette, een afstammeling van David. Ze heette Maria en ze was nog maagd. Gabriël ging haar huis binnen en zei:

‘Gegroet Maria, je bent begenadigd, de Heer is met je.’ Ze schrok hevig bij het horen van zijn woorden en vroeg zich af wat die begroeting te betekenen had. Maar de engel zei tegen haar: ‘Wees niet bang, Maria, God heeft je zijn gunst geschonken. Luister, je zult zwanger worden en een zoon baren, en je moet Hem Jezus noemen. Hij zal een groot man worden en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en God, de Heer, zal Hem de troon van zijn vader David geven. Tot in eeuwigheid zal Hij koning zijn over het volk van Jakob, en aan zijn koningschap zal geen einde komen.’

Maria vroeg aan de engel: ‘Hoe zal dat gebeuren? Ik heb immers nog geen gemeenschap met een man.’ De engel antwoordde: ‘De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw overdekken. Daarom zal het kind dat geboren wordt, heilig worden genoemd en Zoon van God. Luister, ook je familielid Elisabet is zwanger van een zoon, ondanks haar hoge leeftijd. Ze is nu, ook al hield men haar voor onvruchtbaar, in de zesde maand van haar zwangerschap, want voor God is niets onmogelijk.’ Maria zei: ‘De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.’ Daarna liet de engel haar weer alleen.